

Od ľanu po plátno ...

vedie dlhá, náročná a namáhavá cesta. Vedia to všetci, ktorí sa na ňu vydali. Museli sa vyzbrojiť veľkou dávkou trpezlivosti, ale aj remeselného fortieľu, ktorý je pri tejto práci veľmi potrebný.

*To všetko od svojej matky zdedila pani **Ľubka Žilková**, ktorá sa rozhodla, že nám ukáže ako sa dá z tenkého ľanového stebielka rôznymi technickými úkonmi vyrobiť niť, ktorá je základom pre ľanové plátno. Je to spracovanie ľanu, ale hlavne tkanie, ktorému sa v ich rodine venujú 3 ženy – matka a jej dve dcéry. Ľubomíra Žilková, ktorú voláme jednoducho Ľubka,*

je na vrchole svojich pracovných a ľudských síl. Veľmi pracovitá a pre vec zapálená žena. Od svojej matky sa naučila techniku starého remesla, techniku spracovania ľanu akú prebrala jej mama od svojej mamy, ako spracovávali ľan na lazoch v okolí Lomu nad Rimavicou/ v časti Javorina. Hoci je to staré remeslo, inšpirovalo ju aj k novým vzorom, ktorým vniesla svoju pečať tým, že ich pretvorila do jednoduchej a estetickéj dekorácie ľanového prestierania.

Dokáže sústredene presedieť hodiny nad kúskom štvorcových centimetrov a prevliekať priadzu osnovou. Pracuje s ručne spracovaným ľanom, ktorý si posledné roky aj sama pestuje v svojej rodnej Kotoške, kde sa už tri roky teší z malého ľanového políčka.

Spolupracovala s výtvarníčkou ÚĽUV – u, Jankou Menkynovou a pod jej vedením a usmernením vytvorila kolekciu ľanových prestieraní, kde je vzor zminimalizovaný do jednoduchého námetu, zručne technicky prevedeného. Výtvarný minimalizmus a precíznosť zhotovenia sú jej nosné štýly. Jej práca takto nesie kvality precízneho vypracovania a vedenia každej nitky.

Venuje sa aj technike vzorovania preberaného vzoru tkaniny podľa návodu v plátrovej väzbe, ktorá je súčasťou krojovaného odevu. Farebne, proporcne i námetovo ostáva vo vzore podľa predlohy. Ako predloha jej slúžia staré tkaniny, ktorých vzor sa týmto spôsobom zachováva a prakticky využíva.

Žije, pracuje a tvorí v Kokave nad Rimavicou, odkiaľ vyráža so svojim krosnami do celého regiónu, ale už aj mimo, kde ju možno vidieť a stretnúť ako lektorku na tvorivých dielňach, kde trpezlivo a s láskou zasväcuje záujemcov do tajov spracovania ľanu a tkáčskeho remesla. A nezmenil sa ani čas jej tkania – počas dlhých zimných večerov, vtedy sústredene sedí hodiny pri krosnách a prevlieka farebnú priadzu osnovou. Je autorkou a koordinátorkou Remeselníckej uličky na festivale Koliesko. No to nie je všetko. Nemá rada stojaté vody. Pravidelne rozširuje uličku o nové remeslá, aj ľudí, čo sa jej aj darí. Aj tu sa prejavuje jej precíznosť a potešenie z práce. A nemôžeme zabudnúť ani na zdravý lokalpatriotizmus ku svojej rodnej Kotoške. K názvu spoločnej výstavy s mamou a sestrou na Koliesku 2009 "Tri tkáčky z Kotošky" už netreba viac slov.

Vážení priatelia,

výstava „Od ľanu po plátno“ to je cesta o tom, ako sa z malého ľanového semiačka, postupne celým procesom spracovania dostane konečný výrobok – krásne ľanové plátno. Túto cestu nám pripravila Ľuba Žilková, ktorá sa úctou, pokorou a láskou venuje tkáčskemu remeslu zdedenému od svojich predkov. Nech sa jej darí.

Autorkin popis spracovania ľanu :

SIATIE ĽANU:

Ľan sejem na jar, začiatkom mája, keď je ešte pôda dostatočne vlhká a jarné slniečko má už svoju silu. V priebehu rastu plejem burinu, aby ľanu neodčerpávala z pôdy živiny. Koncom júna ľan krásne zakvitne, má svetlo modré kvietky, ktoré sa cez deň pred slniečkom zatvoria. Z kvietkov sa dozrievaním vytvoria tobolky s 5 až 8 semiačkami. Začiatkom augusta dozretý ľan vytrhám Semiačka oriafam a ľan rozložím po lúke, aby sa rosil. Vyrosený ľan poukladaný do snopkov, potom suším.

VÝROBA PRIADZE:

Vysušený ľan najprv vytrepem na lámačke a potom vyhladím na trepačke. Vytrepáný ľan zbavím posledných zvyškov pazderia na ježkovi a vzniknutá kúdel' je pripravená na pradenie. Pradiem na kolovrátku a pomocou motovidla ľanovú niť zmotám do pradienok.

PRÍPRAVA OSNOVY:

Pradienka pomocou zvižáka a špuliera buď súkam na cievky, ktoré používam do útku, alebo sa priadza nasúka na fal'fy, z ktorých robím osnovu na tkanie. Fal'fy poukladám do fal'fovnička a na snovadlách si natočím osnovu podľa toho, čo idem tkať. Či to budú prestierania, kde je hustejšia osnova, alebo pokrovčeky, čo je redšia osnova. Po nasovaní potrebnej dĺžky a šírky osnovy, nite stočím do vrkoča.

NAVÍJANIE NA KROSNÁ:

Osnovný vrkoč poprekladám cez krosná a osnovu navijem na krosná. Osnova prechádza zo zadného návoja, cez ciepy, nitel'nice, brdo, plátenko na predný návoj. Navíjanie na krosná je práca troch žien na dva dni.

TKANIE:

Prekladáním podnoží, vkladáním útku do zivy a pribuchnutím brda, tkám rôzne výrobky.

OD ĽANU PO PLÁTNO

Katalóg k výstave v rámci XXIV. ročníka Festivalu ľudovej kultúry – stretnutia mladých folkloristov Koliesko 2014 – Zasadacia miestnosť OÚ – august 2014

Vydalo: Novohradské osvetové stredisko v Lučenci

Zodpovedná + text: Mária Ambrušová, riaditeľka NOS

Grafická úprava: Renata Adamová

Tlač: NOS Lučenec

Rok: 2014